

Radicale vernieuwing jeugdzorg

Ondersteund door

‘Laat buurtbewoners eigenaar zijn van zorg en welzijn’ | Meet-up Radicale vernieuwing

Geplaatst op 27 juni 2023

Er zit veel kracht in lokale initiatieven van burgers en hun vernieuwende aanpak. Tijdens de tweede Meet-up Radicale vernieuwing bij het Rotterdamse initiatief ‘Zorgvrijstaat’, bespreken we hoe zeggenschap van mensen in de buurt tot stand kan komen. Hoe kunnen we ‘zorgzame buurten’ creëren? Hoe organiseren we andersoortige werkwijzen waarbij zorg aanvullend is, aansluit en we slim krachten bundelen? Zulke werkwijzen zijn hard nodig, ook om de toenemende regelzucht, medicalisering en andere belangen het hoofd te bieden. Een verslag.

Video-terugblik op de Meet-up:

Onbenutte kracht

“De overheid ziet het goed. Bij het maatschappelijke middenveld is nog onbenutte kracht die nú aangesproken kan worden.” Het is een zin uit het [manifest](#) van de Rotterdamse Welzijnscoalitie Delfshaven met de naam ‘Uitdaging in de zorg’. Een manifest “vóór meer menselijke maat in zorg en welzijn. Een uitnodiging om met een stadsbrede samenwerking de bedreigde zorg beter te maken.”

‘Steeds lastiger geworden’

Het manifest leest verder: “Helaas is het in de afgelopen jaren voor actieve bewoners, maatschappelijke initiatieven en sociaal ondernemers steeds lastiger geworden om structurele steun te krijgen van de overheid. Subsidie- en aanbestedingsdrempels werden verhoogd, criteria verfijnd, budgetten verkleind en termijnen verkort. Zorg is niet alleen te duur geworden door vergrijzing en armoede. Ook door een inkoop-

en uitwerksysteem waarbij onbekend veel geld gaat naar procedures, overheadkosten en specialisten, vastgoed en juridisch procederen. Dat alles ondergraaft het vertrouwen in de overheid bij bewoners en buurtinitiatieven en daar heeft niemand baat bij. Wij, de ondertekenaars van dit manifest, geloven in nieuwe kansen.“

‘Huize Middelland’: veertien plekken vormen samen het Huis van de wijk

Welzijnscoalitie

Binnen Welzijnscoalitie Delfshaven zijn ruim 60 buurtinitiatieven met elkaar verbonden. Allemaal op het gebied van welzijn. Via allerlei activiteiten zijn vele mensen dagelijks actief in dichtbevolkte stadswijken met een diversiteit aan bewoners en vraagstukken. Ook ‘Zorgvrijstaat’ maakt deel uit van de Welzijnscoalitie. Hier zijn we te gast tijdens de tweede ‘Meet-up Radicale vernieuwing’.

Alexander Hogendoorn, initiatiefnemer van Zorgvrijstaat: “Eigenlijk zijn we vandaag niet een dag bij Zorgvrijstaat, maar een dag in de wijk. Met een hele hoop collega’s, die ook bij andere initiatieven dan Zorgvrijstaat zitten met wie we ons verbonden voelen. We zijn hier te gast bij Het Wijkpaleis, daar huren we als Zorgvrijstaat een klaslokaal. Het Wijkpaleis is één van de veertien plekken die in deze wijk Middelland samen het ‘Huis van de wijk’ vormen. Van een buurttuin tot een sportcentrum, tot ons klaslokaal hierboven – en eigenlijk dit hele grote gebouw. Uniek is dat dit Huis van de wijk in zelfbeheer is.”

Zorg en welzijn vanuit de wijk

Zorgvrijstaat startte in 2013, toen de decentralisaties van landelijke zorgwetten naar de gemeenten werden voorbereid. “Wij dachten: als je zorg en welzijn vanuit de wijk gaat ontwerpen, kom je tot andere oplossingen. Dus we zijn de vraag gaan stellen: hoe kunnen we dit doen? En wat betekent het als er gewoon geen verpleegkundige is? En burgers het meer zelf en met elkaar moeten doen. Eigenlijk hebben we in al de tien jaar sindsdien niet gezien dat de overheid zich terugtrok. Mensen krijgen nu vaak niet de zorg die ze nodig hebben, we voelen steeds meer de noodzaak om oplossingen te vinden. Tegelijkertijd is dat ook de vraag voor vandaag: hoe dan?”

Vertrouwen en ont-moeten

“Wat we ontdekten was dat er al heel veel gebeurt. Mensen zijn van nature geneigd om elkaar te helpen. Vertrouwen was een belangrijke ontwerp-vraag die opkwam. Ik wil best boodschappen voor je doen als je je been gebroken hebt, maar geef jij mij nou vijftig euro mee, of moet ik dat voorschieten en krijg ik het terug? Dus die vertrouwensvraag zijn we verder gaan onderzoeken. In deze buurt zei iedereen: dan moet je met elkaar gaan eten – dus dat zijn we gaan doen. Toen bleek dat in heel veel clubjes werd gekookt en mensen zijn mee gaan doen. Die zijn we bij elkaar gaan brengen – dat noemen we ‘Aanschuiven’. Toen ontstond eigenlijk in no-time dat je op veertien plekken drie dagen in de week ergens kon eten. Dat noemden we de sociale infrastructuur. Ja, daardoor leerden we veel meer andere vragen kennen. Van schulden tot gezinsvragen. Nou, die zijn we dan ook maar op gaan pakken.”

De initiatiefnemer vervolgt: “‘Loketten’ werken bijna nooit, tenzij je mensen geld geeft. Sluit aan in de leefwereld waar dingen gebeuren. Het gaat eigenlijk om ont-moeten: de ontmoeting waar niets in moet. En onze ervaring is inmiddels, als je dat voor elkaar krijgt, dan loopt het altijd uit de hand – op een goede manier.”

Zorgzame buurten

Zorgvrijstaat maakt naast ‘Aanschuiven’ ook ‘Buurthulp’ mogelijk, net als ‘Club geldzorg’, ‘Geestverwanten’ (gericht op vragen en uitdagingen rondom de geestelijke gezondheid van mensen), ‘Aankaarten’ (om vraagverlegenheid weg te nemen voor het stellen van hulpvragen) en ‘Burgerzaken’ (voor medezeggenschap en eigenaarschap van mensen over hun eigen zorg en welzijn).

En met het wijkbedrijf De Middellander zoekt Zorgvrijstaat naar vormen waarmee mensen ook formeel eigenaarschap en zeggenschap kunnen organiseren. Via een sociale bv waar bewoners zelf aandeelhouder van zijn, en dat een instrument kan zijn om geldstromen in de wijk te benutten. De sociale bv moet winsten weer herinvesteren in de wijk.

Al met al werkt Zorgvrijstaat zo aan ‘zorgzame buurten’, waar mensen eigenaarschap voelen en zeggenschap hebben over hun eigen zorg en welzijn.

Lees verder onder de foto

Dennis Lohuis (rechts) in gesprek met Anton Mulders (betrokken bij Proeftuin Ruwaard)

Vorbij medicalisatie

Hoe kunnen partijen als zorgorganisaties en gemeenten aansluiten op initiatieven van burgers? Hoe kunnen ze die bevorderen? Deelnemers aan de Meet-up zijn op zoek naar antwoorden en volgende stappen. Het vergt in elk geval een fundamenteel andere manier van denken en doen. Ruimte bieden aan burgers en hun initiatieven vraagt iets heel anders dan hoe we in meer traditioneel georganiseerde organisaties nu vaak nog gewend zijn te organiseren.

“Er zit een inzicht ónder”, weet Dennis Lohuis, mede-initiatiefnemer van Zorgvrijstaat: “We hebben heel veel gezondheidsvragen gemedicaliseerd. Terwijl zorg ook een hele grote sociale component heeft. Wat we nodig hebben is dat beleidsmakers en zorgaanbieders dat gaan inzien.” Isabelle van der Wijk, programmamanager voor vier grote zorgorganisaties op de Veluwe, herkent dit: “De zorg heeft het vaak overgenomen, het systeem in. Er zit volgens mij een enorme kans om te luisteren, hoe je dingen weer kunt zien en horen en je er vervolgens toe kunt verhouden als zorgorganisatie.”

Wederkerigheid ten opzichte van buurtnetwerken

“Wat daarbij nodig is, is wederkerigheid,” vertelt Bram Dingemanse, betrokken bij Welzijnscoalitie Delfshaven. “Vaak wordt het buurtnetwerk gebruikt door de gemeente om gratis advies weg te halen. Of gebruikt door zorgpartijen om gratis vrijwilligers te gebruiken. Maar in een gesprek met zorgorganisatie Laurens onlangs, kwam hun chef erachter dat drie van die kleine buurtplekken op omvallen staan. Omdat ze gewoon niet meer subsidie kunnen krijgen – de overheid is hen aan het knippen. Maar die kleine plekken komen erachter dat van de honderd bewoners bij Laurens, er eigenlijk maar acht regelmatig buiten komen. Die chef zei toen: misschien kunnen we wel in dit netwerk nadenken, over een extra stukje financiering om jullie wijknetwerk te versterken. En het zo samen langer vol te houden. Als zorgmanager heeft zij bijvoorbeeld zicht op landelijke potten en dergelijke. Kijk, dan krijg je wederkerigheid. Wij willen niet dat de wijk nog verder uitgezogen wordt zonder dat we iets terug zien komen.”

Laat buurtbewoners eigenaar zijn

Anneke van Keulen is regiomanager bij Viattence (ouderenzorg). Ze stelt zich kwetsbaar op in het hardop nadenken over hoe je als zorgorganisatie meer kunt aansluiten op wat er speelt en leeft in de buurt. Een van de dingen die ze oppert is dat ze vrijwilligersorganisaties zouden kunnen uitnodigen om meer in het regionale zorgnetwerk samen te werken. Waarop vanuit de actieve buurtbewoners wordt aangegeven dat dat alleen kans van slagen heeft, “als je andersom denkt en niet zelf de regie houdt. Jullie kunnen geen buurthuizen runnen, dat kunnen alleen de mensen uit de buurt. Onderzoek van Movisie heeft laten zien dat als één ding werkt bij sociaal werk, dan is het ‘relationele continuïteit’. In deze wijk in Rotterdam is het Huis van de wijk in eigenaarschap bij twaalf buurtplekken. Nog steeds is negentig procent van de initiatiefnemers aanwezig én actief in de wijk. Maar niet één ambtenaar of welzijnswerker van toen is nog te vinden in deze wijk. Waar zit de continuïteit? Bij de bewoners. Dus wat jullie moeten zeggen is: wij weten het niet, willen jullie het doen en hoe kunnen wij jullie helpen? Want op het moment dat je de regie al houdt, heb je het eigenaarschap bij jou en niet daar. Het (zorg)systeem is zo sterk, dat je bijna alleen maar kunt nadenken vanuit dat systeem hoe je kleine dingen kunt veranderen. Er is meer nodig.”

De regiomanager reageert sportief en ad rem: “Dat is een hele mooie aanvulling. Want het geeft alleen al aan hoe moeilijk het is, dat omdenken. Ik zeg dat wel tegen mezelf, maar in mijn gedachten ga ik dan precies hetzelfde doen als altijd. Dus dank daarvoor.”

Jongeren voor jongeren

De Meet-up wordt deels begeleid door twee jonge studenten social work uit de wijk: Julie en Sila. Ze lopen stage bij [stichting Formaat](#) en werken aan een beter, rechtvaardiger Rotterdam. Via interventies en theaterwerkvormen dagen ze jongeren in Rotterdamse wijken uit om in gesprek te gaan over moeilijke thema's. En om er samen oplossingen voor te zoeken. Precies hoe ze dat vandaag tijdens de Meet-up doen. Meer over hun werk in deze video (4 minuten):

Vervolg

Aanwezigen voelen zich gesterkt door de Meet-up, er wordt gretig uitgewisseld, nieuwe verbindingen ontstaan en vervolgfafspraken worden gemaakt. Maar er is ook behoefte aan meer. 'Radicaler,' 'burgerlijke en systemische ongehoorzaamheid' en 'samen revolueren' worden genoemd. Voorbeelden van mogelijke acties uitgewisseld. Wordt vervolgd.

Wil je ook aanhaken? In september is de eerstvolgende Meet-up. Dan zijn we te gast bij: De Holm in Den Andel. Meld je vast aan als geïnteresseerde. Je ontvangt dan op korte termijn een uitnodiging. Dat kan via Willeke Krijgsheld: w.krijgsheld@loc.nl of 030 284 3200.

Meer weten

- Websites: [Zorgvrijstaat](#), [Het Wijkpaleis](#), [De Middellander](#), [stichting Formaat](#), [Welzijnscoalitie Delshaven](#)
- In de publicatie '[Zorgzame buurten](#)' is een artikel over Zorgvrijstaat opgenomen (p.23)
- Teun Gautier is Stadmaker en deelnemer aan de Meet-ups. Tijdens de bijeenkomst kondigt hij aan dat hij in het Parool zal pleiten voor investeren in bewonersinitiatieven. Het artikel is intussen gepubliceerd. "Amsterdam geeft jaarlijks 2,8 miljard euro uit aan het inkopen van producten en diensten. Zorg dat 1 procent daarvan bij bewonersinitiatieven terechtkomt." [Lees hier het artikel.](#)
- Bekijk een impressie van ons [eerste bezoek aan Het 8ste Werk](#) in Kampen
- Het idee voor deze 'Meet-ups' ontstond tijdens de Week van de Radicale vernieuwing. [Kijk hier die gesprekken terug](#)
- Radicale vernieuwing is een landelijke beweging op initiatief van en ondersteund door [LOC](#) [Waardevolle zorg](#)

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Mensen en initiatieven](#)

Trefwoorden: [burgerinitiatieven](#), [diagnoses](#), [financiering](#), [gemeenten](#), [initiatieven](#), [jongeren](#), [leefwereld](#), [loc](#), [waardevolle zorg](#), [medicalisering](#), [menskracht](#), [naasten](#), [netwerk](#), [normaliseren](#), [politiek en beleid](#), [radicale vernieuwing](#), [van regels naar relaties](#), [zeggenschap](#)